

DISPOSICIONS

DEPARTAMENT DE CULTURA

ACORD GOV/38/2021, de 30 de març, pel qual es delimita l'entorn de protecció del conjunt amb pintures rupestres Abrics d'Ermites I-IX, Esquarterades I i Esquarterades II, als termes municipals d'Ulldecona i Godall, a la comarca del Montsià.

Els Abrics d'Ermites i els d'Esquarterades estan declarats Bé Cultural d'Interès Nacional en virtut de la disposició addicional primera, apartat tercer, de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, ja que contenen manifestacions d'art rupestre.

Per la Resolució CLT/2583/2020, de 19 d'octubre (DOGC núm. 8253, de 23.10.2020), es va incoar expedient de delimitació de l'entorn de protecció del conjunt amb pintures rupestres Abrics d'Ermites I-IX, Esquarterades I i Esquarterades II, als termes municipals d'Ulldecona i Godall, a la comarca del Montsià, i es va obrir un període d'informació pública.

S'han complert tots els tràmits preceptius en la instrucció d'aquest expedient d'acord amb el que estableixen els articles 8 i següents de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català.

A l'expedient hi consten els informes favorables del Consell Assessor del Patrimoni Cultural Català i de l'Institut d'Estudis Catalans.

Durant la tramitació de l'expedient no s'ha presentat cap al·legació.

Per tot això, a proposta de la consellera de Cultura, el Govern

Acorda:

—1 Delimitar l'entorn de protecció del conjunt amb pintures rupestres Abrics d'Ermites I-IX, Esquarterades I i Esquarterades II, als termes municipals d'Ulldecona i Godall. Aquest entorn es representa al plànol que es publica amb aquest Acord i segons la justificació que consta a l'annex 2.

—2 Determinar com a criteris bàsics que, amb caràcter específic, han de regir les intervencions a la zona arqueològica i a l'entorn delimitat els següents:

a) És necessària l'autorització prèvia del Departament de Cultura per a les actuacions següents:

- Remocions i excavacions del terreny per a qualsevol tipus d'actuacions que afectin el subsol, incloses activitats extractives.

- Qualsevol activitat d'ordenació encaminada a potenciar la funció d'ús públic de l'àrea declarada Bé Cultural d'Interès Nacional - zona arqueològica (tancament de protecció, adequació per a la visita, rètols de senyalització del bé, plantada i tala d'arbres, entre d'altres).

- L'arranjament dels camins o vials existents, així com l'obertura d'altres de nous.

- Anivellaments del terreny i reparcel·lacions de finques.

- Qualsevol canvi d'ús de les finques afectades.

b) Es prohibeixen les activitats esportives d'escalada, així com acampar i fer fogueres a l'àrea de la zona arqueològica.

c) No s'hi poden efectuar alteracions espacials ni d'altres que afectin el sentit ambiental i els valors paisatgístics de la zona arqueològica i el seu entorn de protecció, així com el suport geològic on es troben les pintures, sempre que no estiguin justificades per raons arqueològiques.

CVE-DOGC-A-21089115-2021

d) Es prohibeix la instal·lació, a l'entorn de protecció, de noves infraestructures elèctriques i d'altres conduccions visibles que alterin greument la contemplació del jaciment.

—3 Publicar íntegrament al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i al *Boletín Oficial del Estado* aquest Acord, de conformitat amb el que preveu l'article 12 de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del patrimoni cultural català, i notificar-ho a les persones interessades i als ajuntaments dels municipis on radica l'entorn.

Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant del Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé recurs contenciós administratiu davant del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos casos, de l'endemà de la publicació al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* o de la notificació corresponent.

Barcelona, 30 de març de 2021

Víctor Culler i Comellas

Secretari del Govern

Annex 1

Ubicació i descripció

El conjunt d'Abrics d'Ermites i Esquarterades es localitza al vessant sud-est de la serra de Godall, per on passa el terminal entre Ulldecona i Godall, situada al nord del nucli d'Ulldecona, a la comarca del Montsià. Aquesta serra presenta una morfologia allargada en direcció nord-est-sud-oest i configura un dels relleus més meridionals de la geografia catalana. El vessant nord-oest és de pendent suau, mentre que la cara sud-est és relativament escarpada amb nombroses cavitats, entre les quals es localitzen els abrics amb pintures. Concretament, els abrics amb pintures es localitzen a tots dos costats de l'ermita de la Verge de la Pietat, al llarg d'una visible cinglera que s'estén a mitjana alçada del vessant. Els jaciments estan situats dins l'àrea natural protegida del Pla d'espais d'interès natural (PEIN) i de la Xarxa Natura 2000 Serra de Godall.

Al sud-oest de l'ermita es localitza el conjunt de 10 Abrics d'Ermites (I, II, IIIa, IIIb, IV o Cova Fosca, V i V exterior, VI, VII, VIII i IX). La majoria d'aquests abrics no són accessibles directament des del peu de la cinglera i se situen a una altura de 4-5 m del terra. Al nord-est de l'ermita, una mica més allunyats i situats a peu de cingle, trobem els altres dos conjunts: l'Abric d'Esquarterades I i l'Abric d'Esquarterades II.

Dels 12 abrics que formen part d'aquest entorn compartit, l'abric més destacable és l'Abric I d'Ermites. Les pintures d'aquest abric constitueixen el conjunt més notable i espectacular, tant pel que fa al nombre de figures i a la diversitat formal com pel que fa al seu estat de conservació. El conjunt presenta un total de 170 figures d'estil naturalista amb certa tendència semiesquemàtica, que formen el conjunt més important numèricament de Catalunya. El tema principal del fris és una gran escena de cacera, situada a la part dreta de la balma i centrada en un grup de cérvols i alguns caprins, realitzats en diferents moments, com així ho corroboren els diferents estils i les superposicions. Es tracta d'una autèntica representació en clau narrativa: els animals són representats de manera dinàmica corrent cap a l'esquerra, envoltats d'arquers amb grans arcs que desapareixen fletxes —es comptabilitzen 44 arquers en tot el fris.

Del conjunt també en destaca l'Abric d'Ermites IV o Cova Fosca, que presenta un total de 47 figures conservades, agrupades en dos panells, situats cadascun en un extrem de la boca de la cavitat: la zona sud o paret esquerra, amb 14 figures conservades, i la zona nord o paret dreta, amb 33 figures conservades. Les figures d'aquest abric s'inclouen dins de l'estil esquemàticoabstracte, a diferència de la resta d'Abrics d'Ermites, que s'inclouen dins de l'estil naturalista llevantí. En aquest abric hi trobem un grup de figures realitzat amb la tècnica de la digitació, de difícil interpretació, tot i que la majoria de figures del panell representen animals d'estil esquemàtic.

Annex 2

Justificació de l'entorn de protecció

L'any 1998 es va incloure l'art rupestre de l'arc mediterrani de la península Ibèrica (ARAMPI) com a bé integrant a la llista de Patrimoni Mundial de la UNESCO, "per ser el conjunt més gran de pintures rupestres de tot Europa i constituir una imatge excepcional de l'evolució cultural de la humanitat". La declaració afecta 757 jaciments peninsulars, 60 dels quals es localitzen a Catalunya.

Es tracta d'un patrimoni cultural d'una rellevància excepcional que permet conèixer l'expressió social, econòmica i religiosa de les poblacions prehistòriques del llevant peninsular. Les característiques d'aquestes manifestacions pictòriques les fan inseparables del suport on són i del seu entorn paisatgístic, amb el qual estableixen relacions espacials i simbòliques importants.

Fruit d'aquesta nova concepció, és imprescindible conservar aquestes manifestacions pictòriques dins de l'entorn en el qual s'integren. Així, el Comitè de Patrimoni Mundial de la UNESCO va sol·licitar als estats membres l'anomenat Inventari Retrospectiu d'un seguit de béns inscrits a la llista de Patrimoni Mundial, entre els quals hi ha l'art rupestre de l'arc mediterrani de la península Ibèrica. En la petició, entre altres coses, el Comitè demanava una ampliació de la documentació disponible sobre aquests béns, concretament, l'establiment d'un entorn de protecció que permetés protegir i salvaguardar millor el bé.

Per delimitar l'entorn de protecció del conjunt d'Abrics d'Ermites i d'Esquarterades, s'ha fet un estudi individualitzat de la unitat fisiogràfica i del paisatge on es troba el conjunt rupestre. Així, s'han tingut en compte un seguit de criteris: la conca visual de l'abric amb pintures, l'entorn paisatgístic, la unitat geomorfològica i hidrogràfica, el context cultural, l'existència d'altres elements patrimonials culturals i naturals a la zona i els usos del sòl. Amb aquest últim criteri s'intenta que la delimitació d'un entorn de protecció no afecti les activitats productives desenvolupades dins d'aquest espai, sempre que no repercuteixin negativament en la conservació del bé, per poder mantenir així els trets distintius del paisatge i la implicació dels agents que viuen i treballen en aquest espai.

Per tant, l'entorn es presenta com el millor instrument per garantir la pervivència dels seus múltiples valors culturals en les millors condicions possibles, per tal d'evitar que l'alteració d'aquest entorn, entès com l'espai que dona suport ambiental al bé, pugui afectar els valors, la contemplació o l'estudi de les pintures. Per això, entre altres aspectes, cal que en aquest àmbit es vetlli per la visualització correcta del bé i per la integració harmònica de les possibles edificacions, instal·lacions o usos que s'hi puguin establir en el futur. Es pretén assolir l'equilibri entre la necessitat de crear aquesta àrea de protecció al voltant del bé que en garanteixi suficientment la preservació i la voluntat de no afectar més espais dels estrictament necessaris.

El conjunt d'Abrics d'Ermites i d'Esquarterades s'inclou dins dels models d'abric que se situen en llocs que es configuren com a punts de referència territorial, amb una visibilitat molt gran.

Els abrics es localitzen al llarg d'una cinglera visible que s'estén a mitjana alçada del vessant de llevant de la serra de Godall i que s'obre a la gran vall o foia d'Ulldecona. Aquesta vall es configura com una gran depressió longitudinal d'orientació nord-est-sud-oest que s'escola entre la serra de Godall, a l'oest, i la serra del Montsià, a l'est, i que ha esdevingut una via de pas o un corredor natural de gran importància al llarg de la història. L'entorn de protecció delimitat inclou bona part del vessant de la serra de Godall, al seu tram més costerut, des de la carena situada a la part alta fins a la cota on s'inicia la depressió o vall d'Ulldecona.

Per delimitar l'entorn de protecció, s'ha establert un polígon irregular configurat per 102 vèrtexs que presenta una morfologia rectangular inclinada en direcció nord-est-sud-oest. Aquest entorn, que inclou les tres zones delimitades com a Bé Cultural d'Interès Nacional - zona arqueològica dels abrics rupestres, comprèn una àrea d'unes 72,42 ha, aproximadament, que abasta el tram del vessant sud-est de la serra de Godall on se situa la cinglera amb els 12 abrics rupestres, així com l'ermita de la Verge de la Pietat, la Cova de Santa Magdalena i el camí ramader classificat del Lligallo Reial. L'entorn de protecció afecta els municipis d'Ulldecona i Godall.

La coordenada UTM (ETRS89) central de l'entorn de protecció és x-285.892; y-4.501.064.

CVE-DOGC-A-21089115-2021

(Vegeu la imatge al final del document)

[21.089.115_C.pdf](#)

(21.089.115)

